

Az érzelmi és kognitív kötődés összefüggései a tanulók családi háttérével

Szabó Lilla^{1,2} és Fehérvári Anikó²

¹Eötvös Loránd Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori Iskola

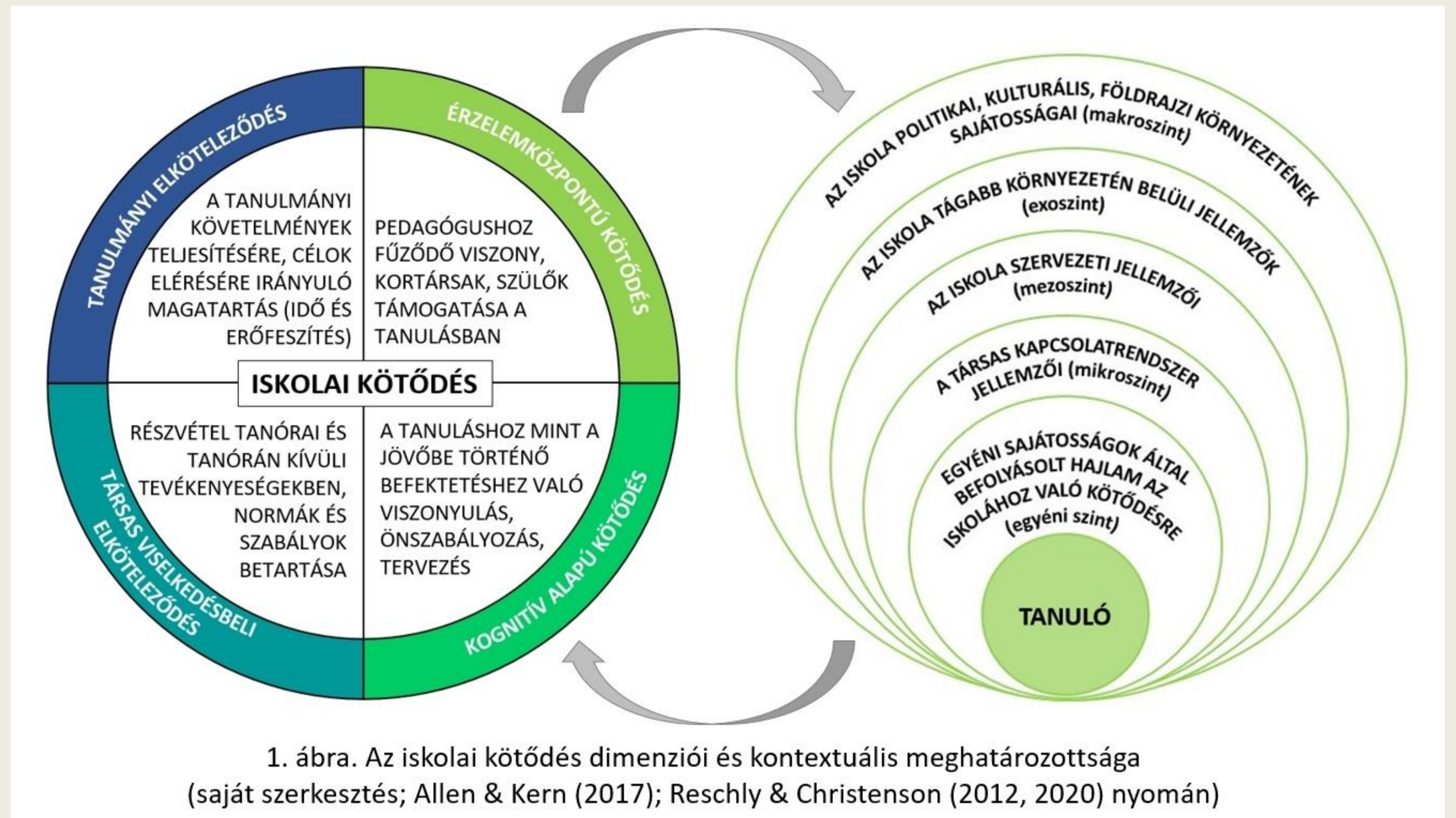
²Eötvös Loránd Tudományegyetem Neveléstudományi Intézet

Háttér

Az iskolai kötődés olyan pozitív érzelmi viszonyulás az iskola iránt, mely rövid és hosszabb távon is befolyásolja az eredményességet, az önbecsülést és a szociális sikerességet. Az iskolai kötődés magába foglalja az iskolához és annak közösségéhez való viszony érzelmi, kognitív és viselkedési aspektusait, és azokat nem csak egymás viszonylatában értelmezi, hanem a kontextust is figyelembe veszi (például Allen és Kern, 2017; Reschly és Christenson, 2012, 2020). Az iskolai kötődés négy dimenzióját és kontextuális meghatározottságát az 1. ábra szemlélteti.

Célkitűzés

Kutatásunk célja a serdülőkorú tanulók érzelmi-központú és kognitív alapú kötődésének feltárása, és e kötődési dimenziók családi háttérrel való kapcsolatának feltérképezése.

1. ábra. Az iskolai kötődés dimenziói és kontextuális meghatározottsága (saját szerkesztés; Allen & Kern (2017); Reschly & Christenson (2012, 2020) nyomán)

Módszerek

Minta

A kutatás kérdőíves adatfelvétele a 2019/2020-es tanév őszi félévében készült. A kutatásban 117 iskola 7. évfolyamos tanulói vettek részt, összesen 5975 diák 54,4%-a töltötte ki a kérdőívet (N = 3251). A kitöltők régiók szerinti megoszlása: Nyugat-Magyarország (47,0%), Közép-Magyarország (44,4%) és Kelet-Magyarország (8,7%). A mintában a nemek aránya 50-50%. Az adatfelvétel csoportos önkitöltéssel valósult meg.

Mérőeszközök

A tanulók érzelmi-központú és kognitív alapú kötődésének mérése céljából a Student Engagement Instrument-et (Appleton és mtsai, 2006, 2008) adaptáltuk. A kérdőívben az érzelmi kötődés indikátorai a tanár-diák kapcsolat, a család, valamint a kortársak támogatása a tanulásban, míg a kognitív kötődés az iskolai munka jelentősége és a jövőbeli tervek, célok mint indikátorokkal jellemezhető. A kérdőív végleges, 32 itemes változatának megbízhatósága ($\alpha = 0,94$) és konstrukció-validitása ($\chi^2 = 5854,65$; $p < 0,001$; CFI = 0,895; RMSEA = 0,061) megfelelőnek bizonyult.

A családi háttér mutatóiról a tanulói kérdőív alapján nyertünk adatokat. A vizsgálatban alkalmazott, általunk objektívként és szubjektívként minősített mutatókat az 1. táblázat foglalja össze.

1. táblázat. A családi háttérre reprezentáló mutatók

Objektív	Szubjektív
Szülők iskolai végzettsége	Szülői támogatás
Szülők munkavállalói státusza	Bizalom
Lakáskörülmények: saját szoba, okostelefon, saját számítógép/ laptop/ táblagép, internet	Beszélgetés az iskolát érintő dolgokról
Egyéb életkörülmények: utazás (legalább évente), étteremlátogatás (legalább havonta), baráti látogatás (legalább havonta)	Anyagi jólét megítélése

Eljárás

A leíró statisztikai és korrelációs elemzéseket az egyes kötődési dimenziókat alkotó faktorok átlagai alapján képzett affektív és kognitív kötődés indexek bevonásával végeztük.

Eredmények

A mintában a családi háttér objektív mutatói szerint felülreprezentáltak a magasabb státuszú családok gyermekei: a kitöltők közel 85%-ának van saját szobája, 95%-uk rendelkezik okostelefonnal, 78% saját számítógéppel/ lappal/ táblagéppel, és a háztartások közel 90%-ában van internet-szolgáltatás. A válaszadó tanulók közel 60%-a jár étterembe családjával legalább havi egyszer, 80%-uk havonta minimum egyszer meghívhat barátokat, míg közel 90%-uk családja évente legalább egy alkalommal elutazik pihenni.

A szubjektív mutatók deskriptív eredményei alátámasztják az előbbieket. A tanulók 29,8%-a átlagosnak, 66,2%-a pedig az átlagosnál jobbnak ítélte családjának anyagi helyzetét. 85%-uk családjában gyakran beszélgetnek az iskoláról, a szülők iránt érzett bizalom (M = 9,35; SD = 1,60) és a szülői támogatás (M = 4,42; SD = 0,92) mértéke is magas.

A vizsgált tanulók inkább magas érzelmi (M = 3,83; SD = 0,69) és kognitív (M = 3,87; SD = 0,70) kötődésről számoltak be. A két kötődési dimenzió szignifikáns erős kapcsolatot mutat egymással ($r = 0,74$, $p < 0,001$).

Az érzelmi és a kognitív kötődés, valamint a családi háttér objektív mutatói közötti kapcsolatok többsége elhanyagolható mértékű, míg a szülők iskolai végzettségével és az anya munkavállalói státuszával nincs szignifikáns összefüggés (2. táblázat).

2. táblázat. Az érzelmi és a kognitív kötődés összefüggései a családi háttér objektív mutatóival

	Érzelmi kötődés	Kognitív kötődés
Apa iskolai végzettsége	ns.	ns.
Anyai iskolai végzettsége	ns.	ns.
Apa munkavállalói státusza	ns.	0,05*
Anyai munkavállalói státusza	ns.	ns.
Saját szoba	0,06**	0,06**
Okostelefon	0,06**	0,05*
Saját számítógép/ laptop/ táblagép	0,05*	0,06**
Internet-hozzáférés	0,06**	0,09**
Utazás	0,12**	0,10**
Étteremlátogatás	0,10**	0,12**
Baráti látogatás	0,13**	0,12**

* $p < 0,05$; ** $p < 0,001$

A családi háttér szubjektív mutatói és a vizsgált két kötődési dimenzió közötti összefüggéseket a 3. táblázat foglalja össze. Mindkét iskolai

kötődés-dimenzió szignifikáns, gyengétől közepesig terjedő erősségű összefüggéseket mutat a vizsgált változókkal ($p < 0,001$). Legerősebben a szülők iránt érzett bizalom függ össze az érzelmi ($r = 0,35$) és a kognitív kötődéssel ($r = 0,31$).

3. táblázat. Az érzelmi és a kognitív kötődés összefüggései a családi háttér szubjektív mutatóival

	Érzelmi kötődés	Kognitív kötődés
Szülői támogatás	0,31	0,31
Bizalom	0,35	0,31
Beszélgetés az iskolát érintő dolgokról	0,21	0,21
Anyagi jólét megítélése	0,13	0,17

$p < 0,001$

Következtetések

Vizsgálatunk serdülőkorú tanulók érzelmi és kognitív kötődésének családi háttérrel való kapcsolatát tárta fel. A vizsgált tanulók körében az iskolai kötődés kapcsolata a család részéről tapasztalt támogatással, érdeklődéssel és a szülők iránt érzett bizalommal erősebb, mint a család lakás- és egyéb életkörülményeivel, vagy a szülők iskolázottságával, munkavállalói státuszával. Mindez megerősíti a vonatkozó nemzetközi kutatások megállapításait, melyek szerint az iskola, annak közössége és a tanulás iránti elköteleződés szempontjából a család részéről legfontosabb tényezők a szülők tanulásban nyújtott segítségadása, a szülők által képviselt nevelési stílus és a tanúlással kapcsolatos értékek átadása (Allen és Kern, 2017; Bempechat és Shernoff, 2012).

Hivatkozások:

- Allen, K. A., & Kern, M. L. (2017). *Springer briefs in psychology. School belonging in adolescents: Theory, research and practice*. Springer Science + Business Media.
- Appleton, J. J., Christenson, S. L., & Furlong, M. J. (2008). Student engagement with school: Critical conceptual and methodological issues of the construct. *Psychology in the Schools*, 45(5), 369–386.
- Appleton, J. J., Christenson, S. L., Kim, D., & Reschly, A. L. (2006). Measuring cognitive and psychological engagement: Validation of the Student Engagement Instrument. *Journal of School Psychology*, 44(5), 427–445.
- Bempechat, J., & Shernoff, D. J. (2012). Parental influences on achievement motivation and student engagement. In Christenson, S. L., Wylie, C., & Reschly, A. L. (Eds.), *Handbook of Research on Student Engagement* (315–342).
- Reschly, A. L. & Christenson, S. L. (2012). Jingle, Jangle, and Conceptual Haziness: Evolution and Future Directions of the Engagement Construct. In Christenson, S. L., Wylie, C., & Reschly, A. L. (Eds.), *Handbook of Research on Student Engagement* (3–19).
- Reschly, A. L., Pohl, A. J., & Christenson, S. L. (Eds.) (2020). *Student engagement: Effective academic, behavioral, cognitive, and affective interventions at school*. Springer Nature.